

جلوه‌هایی از دگرپذیری و رواداری در سیره نبوی

بر اساس منابع اهل سنت

www.ketab.ir

نویسنده:

رسول رسولی کیا

۲۸۶۶۰۵۸

- سرشناسه : رسولی کیا، رسول، ۱۳۵۱ -
- عنوان و نام پدیدآور : جلوه‌هایی از دگرپذیری و رواداری در سیره نبوی / نویسنده رسول رسولی کیا.
- مشخصات نشر : سراوان: کتاب بلوچ، ۱۴۰۰.
- مشخصات ظاهری : ۲۷۰ ص.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۴۱-۲۸-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۶۱] - ۲۶۹.
- موضوع : مسلمانان و غیر مسلمانان

Muslims --*Relations with non-Muslims

- موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- دیدگاه درباره اهل کتاب
- موضوع : Muhammad, Prophet -- Views on People of the Revealed Book
- موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- سیاست و حکومت
- موضوع : Muhammad, Prophet -- Politics and government
- موضوع : تساهل دینی -- اسلام

Religious tolerance -- Islam

کثرت‌گرایی مذهبی -- اسلام

Religious pluralism -- Islam

سنت نبوی

Wonts of the Prophet*

آزادی دینی

Freedom of religion

رده بندی کنگره : BP۲۵۴/۱

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۵

شماره کتابشناسی ملی : ۸۷۰۴۲۹۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

شناسنامه:

نام کتاب: جلوه‌هایی از دگرپذیری و رواداری در سیره نبوی
نویسنده: رسول رسولی کیا

ناشر: انتشارات کتاب بلوچ، سراوان - خیابان آزادی ۰۹۱۵۳۴۷۳۴۹۹-۰۵۴۳۷۶۳۱۵۸۲

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۴۱-۲۸-۱

قطع: وزیری

سال چاپ: ۱۴۰۱

نوبت چاپ: اول

چاپخانه: راه

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست

۵	فهرست
۱۶	پیشگفتار
۱۹	فصل اول
۱۹	فرق اهل کتاب
۲۲	الف-یهود
۲۲	۱-یهودیت یا آیین یهود یکی از فرق اهل کتاب
۲۴	۲-منابع اعتقادی و رفتاری یهود
۲۵	۲-۲-تلمود
۲۵	مواردی از محتویات تلمود
	۳-۲-پروتکل‌های حاکمان صهیونیست
۲۶	ب-نصاری
۲۶	۱-مسیحیت یا آئین مسیح یکی از فرقه‌های اصلی اهل کتاب
۲۸	-عقاید عمومی مسیحیان
۲۸	۲-۱-تثلیث
۲۸	۲-۲-گناه اولیه یا فداء
۲۹	۲-۳-مغفرت نامه یا بازخرید گناه و فروش بهشت
۲۹	۲-۴-عشاء ربانی
۳۰	۳-کتاب مقدس مسیحیان
۳۲	۴-کلیسا در آیین مسیح و انواع آن
۳۲	۴-۱-کلیسای ابتدایی
۳۳	۴-۲-کلیسای کاتولیک

۳۳	۳-۴- کلیسای ارتودوکس.....
۳۳	۴-۴- کلیسای پروتستان.....
۳۵	ج- مجوس.....
۳۵	۱- مجوس فرقه‌ای از اهل کتاب.....
۳۷	۲- زرتشتیان «مجوس» در گذر تاریخ.....
۳۸	۱-۲- ظهور زرتشت.....
۴۰	۲-۲- فراز و فرود آیین زرتشتی در ایران.....
۴۰	۳- سروده‌های زرتشت و صحت آن‌ها.....
۴۱	۴- زرتشتی آئینی توحیدی یا بت‌پرستی.....
۴۲	۵- آتش زرتشت.....
۴۳	د- صابئین.....
۴۳	۱- واژه صابئین و معنای آن.....
۴۴	۲- صابئان قومی فراموش شده.....
۴۵	۳- صابئان در گذر زمان.....
۴۶	۴- صابئان در عصر پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و سلم).....
۴۷	۵- سرزمین اصلی صابئان.....
۴۷	۶- اعتقادات، عبادات و عادات صابئان.....
۵۱	۷- ادبیا و کتب مذهبی صابئان.....
۵۲	۸- صابئان و اهل کتاب.....
۵۵	فصل دوم.....
۵۵	رواداری نبوی با شهروندان غیرمسلمان.....
۵۷	الف- شهروندان غیرمسلمان یا اهل ذمه.....
۵۷	۱- اهل ذمه (شهروندان غیرمسلمان) به چه کسانی گفته می‌شود؟.....

- ۲- مقصود از تشریع ذمه ۵۸
- ۳- تعامل با شهروندان غیرمسلمان در اسلام ۵۹
- ۱-۳- قرآن ۵۹
- ۲-۳- سنت پیامبر (صلی الله علیه و سلم) ۶۰
- ۴- امتیازات ویژه‌ای که در «عقد ذمه» برای شهروندان غیرمسلمان در نظر گرفته می‌شود ۶۱
- ۵- حقوق شهروندان غیرمسلمان (اهل ذمه) در جامعه اسلامی ۶۲
- ۱-۵- امنیت همه جانبه ۶۲
- ۲-۵- آزادی ۶۴
- ۱-۲-۵- آزادی بر پایی شعائر دینی ۶۴
- ۲-۲-۵- آزادی بیان و گفتگو ۶۵
- ۳-۲-۵- آزادی در انتخاب مسکن و محل سکونت ۶۶
- ۴-۲-۵- آزادی انتخاب شغل ۶۷
- ۵-۲-۵- آزادی فعالیتهای اقتصادی ۶۸
- ۳-۵- استقلال قضایی ۷۰
- ۴-۵- تصدی مناصب دولتی ۷۱
- ۵-۵- برخورداری از بیمه ۷۲
- ۶-۵- حق فسخ یکطرفه قرارداد ذمه ۷۴
- ۶- وظایف و تعهدات شهروندان غیرمسلمان در جامعه اسلامی ۷۵
- ۱-۶- پرداخت جزیه ۷۵
- ۱-۱-۶- ریشه لغوی «جزیه» ۷۶
- ۲-۱-۶- دلایل اخذ جزیه ۷۶
- ا- قرآن ۷۶
- ب- سنت ۷۷

- ج- اجماع ۷۷
- ۱-۳- چرا باید شهروندان غیرمسلمان جزیه بپردازند؟ ۷۷
- ۱-۴- مقدار جزیه و سر رسید آن ۸۰
- ۱-۵- شهروندان غیرمسلمانی که از پرداخت جزیه معافند ۸۲
- أ- اطفال ۸۲
- ب- زنان ۸۲
- ج- مستمندان و فقرا ۸۳
- د- سالخوردگان ۸۴
- هـ- کشیشان ۸۴
- و- دیوانگان ۸۴
- ۱-۶- مواردی که در آن جزیه مستتر می گردد ۸۵
- أ- مسلمانان قادر به دفاع نباشند! ۸۵
- ب- غیرمسلمانان به دفاع برخیزند! ۸۵
- ب- شخص ذمی مسلمان شود ۸۶
- ج- مصلحت اقتضا کند ۸۶
- د- شخص ذمی فوت کند ۸۷
- ۱-۷- آیا جزیه از اختصاصات اهل کتاب است؟ ۸۷
- ۱-۸- تفسیر و تحلیل آیه جزیه ۹۲
- ۱-۹- اجرای قانون جزیه در عصر حاضر ۹۶
- ۲-۶- احترام نسبت به قوانین، شعائر و احساسات مسلمانان ۹۹
- ۷- مسئول و ضامن عقد قرارداد ذمه: ۱۰۱
- ۸- ضمانت‌های اجرایی حقوق اهل کتاب در اسلام ۱۰۱
- ۱-۸- اعتقاد دینی ۱۰۱

۱۰۲	۸-۲-دادخواهی شهروندان.....
۱۰۳	۸-۳- قرارداد مشترک ذمه توسط دولت اسلامی امضاء می‌شود.....
۱۰۳	۹-ارزش حقوقی قرارداد مشترک ذمه در نظام حقوقی اسلامی.....
۱۰۵	فصل سوم.....
۱۰۵	دیپلماسی و رواداری پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۰۷	الف- دیپلماسی و مفهوم آن.....
۱۰۸	ب-سفیر.....
۱۰۸	۱- شرح وظایف سفیر.....
۱۰۹	۲- سابقه و سیر تحول سفارت در جامعه اسلامی.....
۱۱۰	۳- مزایا و مصونیت سفیر در اسلام.....
۱۱۱	ج-دیپلماسی پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۱۱	۱-ضرورت بررسی دیپلماسی پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۱۳	۲-نقطه آغاز دیپلماسی پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۱۳	۳-اهداف دیپلماسی پیامبر اسلام صلی‌الله علیه و سلم.....
۱۱۵	۴- میزان موفقیت دیپلماسی پیامبر اسلام صلی‌الله علیه و سلم.....
۱۱۶	۵- عوامل مؤثر در دیپلماسی پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۱۶	د - دعوت اهل کتاب.....
۱۱۶	۱- مبانی و اصول دعوت اهل کتاب از دیدگاه قرآن.....
۱۲۰	۲- آنچه اهل کتاب بدان فراخوانده می‌شوند.....
۱۲۰	۲-۱-توحید:.....
۱۲۲	۲-۲- نبوت و رسالت جهانی محمد (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۲۳	۲-۳- پرهیز از غلو.....
۱۲۵	فصل چهارم.....

- دیپلماسی پیامبر (صلی الله علیه و سلم)..... ۱۲۵
- درهمزیستی با اهل کتاب..... ۱۲۵
- الف- مکانیزم های اجرایی دیپلماسی پیامبر صلی الله علیه و سلم در همزیستی با اهل کتاب..... ۱۲۷
- ۱- حضور فعال در میان اهل کتاب..... ۱۲۷
- ۲- ارسال نامه و سفیر به سران اهل کتاب در جهان..... ۱۲۸
- ۲-۱- سفیر پیامبر (صلی الله علیه و سلم) در دربار قیصر..... ۱۳۰
- ۲-۲- سفیر پیامبر صلی الله علیه و سلم در دربار کسری..... ۱۳۴
- ۲-۳- سفیر پیامبر در دربار مُقَوْس..... ۱۳۸
- ۲-۴- سفیر پیامبر در دربار نجاشی..... ۱۴۱
- ۲-۵- سفیر پیامبر در سرزمین پیامه..... ۱۴۳
- ۲-۶- سفیر پیامبر (صلی الله علیه و سلم) در بحرین..... ۱۴۵
- ۲-۷- نامه پیامبر صلی الله علیه و سلم به اسقف نجران..... ۱۴۸
- ۳- اولین سفیر اعزامی پیامبر صلی الله علیه و سلم به سران اهل کتاب در جهان..... ۱۵۵
- ۴- محتوای کلی نامه های پیامبر صلی الله علیه و سلم به سران اهل کتاب در جهان..... ۱۵۵
- ۵- برآورد کلی نتایج نامه های پیامبر به سران اهل کتاب در جهان..... ۱۵۸
- ۵-۱- احترام به سفرا و نامه های پیامبر صلی الله علیه و سلم..... ۱۵۸
- ۵-۲- بیداری مستضعفان در جهان..... ۱۵۸
- ۵-۳- ارسال پاسخ مناسب به نامه ها..... ۱۵۹
- ۵-۴- بازتاب گسترده نامه ها در جهان..... ۱۵۹
- ۵-۵- طنین افکندن آوازه پیامبر نو ظهور در جهان..... ۱۵۹
- ۶- مدینه میزبان سفرا و هیأت های نمایندگی..... ۱۵۹
- ۷- انواع مناظره های اهل کتاب..... ۱۶۳
- ۷-۱- مجادله و مناظره درباره نسبت حضرت ابراهیم..... ۱۶۴

۱۶۵.....	۲-۷- مناظره به‌منظور گمراه کردن مسلمانان.....
۱۶۵.....	۸-امضای معاهدات.....
۱۶۵.....	۱-۸- منشور مدینه یا نخستین قانون اساسی در جهان.....
۱۷۳.....	۲-۸- پیمان صلح با سه گروه معروف یهود.....
۱۷۵.....	۳-۸- تلاش پیامبر صلی‌الله علیه و سلم برای صلح با یهودیان خیبر.....
۱۷۵.....	۳-۱- کشته شدن ابن زرام (یهودی) عمدی بود یا اتفاقی؟.....
۱۷۸.....	۳-۲- گفتگو برای صلح.....
۱۸۰.....	۴-۸- مصالحه با یهودیان فدک.....
۱۸۱.....	۵-۸- مصالحه با یهودیان تیماء.....
۱۸۲.....	۶-۸- مصالحه با مسیحیان نجران.....
۱۸۵.....	فصل پنجم.....
۱۸۵.....	دیپلماسی پیامبر (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۸۵.....	در جهاد با اهل کتاب.....
۱۸۷.....	الف-اسلام دین صلح و آشتی.....
۱۸۹.....	ب- جنگ، آخرین راه حل در دیپلماسی پیامبر (صلی‌الله علیه و سلم).....
۱۹۱.....	ج-غزوه های پیامبر (صلی‌الله علیه و سلم) با اهل کتاب.....
۱۹۱.....	۱-پسران قینقاع اولین پیمان شکنان مدینه (غزوه بنی قینقاع).....
۱۹۹.....	۲- بنی نضیر در اندیشه ترور پیامبر (غزوه بنی نضیر).....
۲۰۲.....	۱-۲- مذاکرات پیرامون خواسته پیامبر (صلی‌الله علیه و سلم).....
۲۰۴.....	۲-۲- مذاکره با توطئه گران و فرجام نهایی بحران.....
۲۰۶.....	۳- همدستی با دشمنان برای نابودی حکومت مدینه.....
۲۰۶.....	(غزوه بنی قریظه).....
۲۰۹.....	۳-۱- مذاکره در بحرانی ترین شرایط.....

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ

از آنجا که سنت و سیره عملی رسول اکرم صلی الله علیه و سلم مرجع رفتاری، اخلاقی و عقیدتی ما مسلمانان به شمار می آید و عملکرد آن حضرت به مثابه تفسیر عملی قرآن مطرح است و آن پیامبر همام در طول یک ربع قرن رسالت خود در همه عرصه های فردی و اجتماعی و سیاسی و ... مانند یک الگوی ربانی رفتار نموده و درخشیده است و گوشه ای از زندگی انسان باقی نمانده که آن حضرت در آن به ارائه الگو نپرداخته باشد. یکی از بخش های پربازدید زندگانی رسول اکرم عبارت است از نبردها و صلح و سازش هایی که آن پیامبر رحمت با مخالفانش داشته است، عده زیادی می خواهند این مطلب را موشکافی کنند که آیا برخورد پیامبر اسلام با دگراندیشان و کسانی که مانند وی نمی اندیشیده اند چگونه بوده است؟ آیا با آنان چکشی برخورد نموده و یا دگرپذیری و رواداری پیشه نموده است؟! هستند کسانی که آگاهانه یا از روی نادانی درصدد برجسته نمودن آن بخش از زندگی پیامبر هستند که با مخالفان و بدخواهانش برخورد نظامی داشته است و بیشتر دنبال به تصویر کشیدن بعد نظامی و سربازی پیامبر و اصحابش می باشند و در نهایت می خواهند از آن حضرت چهره ای عبوس و خشمگین به تصویر بکشند و با استناد به آیه «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ» ادعا می کنند که باید با دشمنان از در خشونت و رزی وارد شد و هر گونه نرمی و مدارا با آموزه های قرآنی و نبوی زاویه دارد...

البته در مقابل این عده چماق به دست، هستند کسانی و نویسندگانی که پیامبر صلی الله علیه و سلم را نماد همزیستی مسالمت آمیز و رواداری معرفی نموده و با استدلال به آیه «رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» می گویند که رسول گرامی اسلام با شهروندان مسلمان و غیر مسلمان با رحمت و شفقت رفتار نموده و هرگز، دگراندیشی تعیین کننده نوع رفتار آن حضرت نبوده است!

موضوع اقلیت‌ها و نحوه تعامل حاکمیت با آنان یکی از مباحث مطرح در محافل سیاسی و خبری و رسانه‌ای امروز می‌باشد و عده‌ای با استفاده از سلطه قهار رسانه گفتاری و دیداری و نوشتاری به القای شبهه پرداخته و عموماً یا از روی نادانی اسلام و مسلمین را به نادیده گرفتن حقوق اقلیت‌های دینی و ملی متهم می‌کنند!

لذا بر آن شدم که تعامل پیامبر خدا با مخالفانش و به صورت موردی اهل کتاب، کسانی که دارای کتاب و نبی آسمانی بوده‌اند را مورد تحقیق و بررسی قرار دهم. در آغاز، مقاله‌ای را تحت عنوان (دگراندیشان در جامعه اسلامی) به رشته تحریر درآوردم و در یکی از همایش‌های منطقه‌ای آموزش و پرورش ارائه دادم که مورد استقبال قرار گرفت و در نهایت تشویق شدم تا در این زمینه بیشتر تحقیق کرده و بنویسم.

اگرچه کتابت و نوشتن پیرامون سیره پیامبر خدا (صلی الله علیه و سلم) و تعامل توأم با رأفت و مهربانی آن حضرت با اهل ذمه از گذشته‌های دور مورد عنایت دانشمندانی چون ابن القیم واقع شده؛ ولی همچنان احساس فراغ شده و جای تحلیل و تحقیق در این زمینه خالی است و امروزه باید با رویکردی تحلیلی به موضوع تعامل و همزیستی پیامبر با دگراندیشان و پیروان سایر ادیان پرداخت و مبانی و اصولی ثابتی از قرآن و سنت و عملکرد آن حضرت استخراج نمود.

امیدوارم پژوهش پیش رو گوشه‌ای از این فراغ را پر نماید.

در تحقیق خود به شرح زیر عمل نموده‌ام:

- ۱- تحقیق را در شش فصل تنظیم نموده که سه فصل آن (بیش از دوسوم) به موضوع اصلی (همزیستی پیامبر با دگراندیشان و اهل کتاب) اختصاص داده شده است.
- ۲- سعی کرده‌ام مطالب را بیشتر از منابع دسته اول نقل و استخراج نمایم.
- ۳- در امر تحقیق از حاشیه روی و اطناب بی‌مورد خودداری نموده‌ام.
- ۴- از اعمال سلیقه و تعصب خشک و کشنده مذهبی به شدت پرهیز کرده‌ام.